

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یاد استاد

مروری بر سیره علمی و عملی استاد
آیت الله حاج شیخ علی سعادت پرور رحمته الله علیه
از زبان شاگردان و مصاحبان

تحقیق: حمیدرضا میررکنی بنادکی

سرشناسه:

میرزکنی بنادکی، حمیدرضا، ۱۳۷۵ -
Mirrokni Banadaki, Hamidreza

عنوان و نام پدیدآور:

یاد استاد: مروری بر سیره علمی و عملی استاد آیت‌الله علی سعادت‌پور... /
پژوهشگر حمیدرضا میرزکنی بنادکی.

مشخصات نشر:

تهران: فیض قرآن، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری:

۳۰۷ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک:

۹۷۸-۶۲۲-۵۷۹۶-۲۱-۸

وضعیت فهرست نویسی:

فیبا

یادداشت: کتابنامه:

ص. ۳۰۴-۳۰۷.

عنوان دیگر:

مروری بر سیره علمی و عملی استاد آیت‌الله علی سعادت‌پور...

موضوع:

سعادت‌پور، علی، ۱۳۰۵-۱۳۸۳ -- دوستان و آشنایان -- خاطرات

موضوع:

مجتهدان و علما -- ایران -- تهران -- سرگذشتنامه

Ulama -- Iran -- Tehran -- Biography/

رده بندی کنگره:

BP۱۵۳/۵

رده بندی دیویی:

۲۹۷/۹۹۸

شماره کتابشناسی ملی:

۹۰۰۴۳۹۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی:

فیبا

یاد استاد

مروری بر سیره علمی و عملی استاد آیت‌الله حاج شیخ علی

سعادت‌پور رحمته الله علیه از زبان شاگردان و مصاحبان

تحقیق: حمیدرضا میرزکنی بنادکی

ناشر: فیض قرآن

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۹۶-۲۱-۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۹۷۴۷۵۰

برای اطلاع از دیگر محصولات مؤسسه، عدد ۱۰ را به سامانه

۰۲۱۳۳۹۸۷۹۹۰ پیامک کنید.

جلوه علمی

مؤسسه فرهنگی هنری جلوه نور علوی

تلفن: ۰۲۱-۳۳۹۸۷۹۹۰

سایت: www.jelveh.org

کلیه حقوق مادی و معنوی

این اثر متعلق به مؤسسه

جلوه نور علوی ع است.

فهرست مطالب

۱۱	..... مقدمه
۱۴	..... کمی درباره استاد سعادت پرور <small>رحمته الله علیه</small>
۱۶	..... فعالیت‌های سیاسی استاد <small>رحمته الله علیه</small>
۱۸	..... توضیحاتی در خصوص غرض و مراحل گردآوری کتاب
۲۳	..... آیت الله شیخ هادی فقهی (رحمة الله عليه)
۲۳	..... علم ولایی و خصال اولیای الهی
۳۲	..... استاد سعادت پرور؛ مصداق بارز حدیث معراج
۳۲	..... توصیف شخصیت مرحوم پدر استاد سعادت پرور
۳۴	..... ثبات قدم در پیروی از علامه طباطبایی
۳۵	..... رواج جلسات دعای کمیل و ندبه
۳۸	..... استاد سعادت پرور و انقلاب اسلامی
۳۹	..... اهتمام به تربیت شاگردان
۴۰	..... انس دائمی با خداوند
۴۲	..... پرهیز از معاشرت با نامحرم
	..... روند آشنایی با استاد سعادت پرور و رسیدن به محضر علامه
۴۳	..... طباطبایی <small>رحمته الله علیه</small>
۴۶	..... درباره برخی مشایخ مکتب تربیتی ملاحسینقلی همدانی
۵۴	..... معرفت‌النفس؛ طریق تربیتی اساتید این مکتب
۵۶	..... خاطره استاد سعادت پرور از ارتحال علامه طباطبایی
۵۷	..... ارتباط خاص استاد سعادت پرور با علامه طباطبایی
۶۱	..... آخرین دیدار با مرحوم استاد
۶۵	..... حجت الاسلام و المسلمین محمدباقر تحریری
۶۶	..... عوامل مؤثر در شکل‌گیری شخصیت استاد سعادت پرور

- ۶۶..... الف) خانواده
- ۶۷..... ب) ارتباط با استادان و معلمان ربانی
- ۷۴..... ج) رفیق راه
- ۷۵..... درک محضر علامه طباطبایی
- ۷۶..... تدوین بیانات مرحوم علامه، مبنای آثار و تألیفات استاد
- ۷۷..... اهتمام استاد به احیای معارف فراموش شده اسلام
- ۷۸..... روش تربیتی استاد
- ۷۸..... التزام به قرآن و سنت
- ۸۰..... پرهیز از کشف و کرامات
- ۸۱..... غصه استاد سعادت پرور بر غربت مسئله تهذیب
- ۸۲..... جامعیت استاد سعادت پرور
- ۸۳..... نظم، چونان شرط سلوک (نظم ظاهری، شرط نظم باطنی)
- ۸۷..... استاد در بیان دیگر بزرگان
- ۸۸..... استاد و نظام اسلامی
- ۸۹..... ارتباط ویژه با اهل بیت علیهم السلام
- ۸۹..... تعلق خاطر آیت الله بهجت رحمته الله علیه به ایشان
- ۹۱..... حجت الاسلام و المسلمین محمد حسین شیرازی
- ۹۱..... مختصری از زندگینامه مرحوم استاد سعادت پرور
- ۹۲..... توجه ویژه به مسائل سیاسی
- ۹۳..... معرفت النفس، طریق تربیت عملی استاد
- ۹۴..... زهد استاد
- ۹۴..... ارتباط قلبی مداوم با اهل بیت علیهم السلام
- ۹۵..... مروری بر آثار استاد
- ۹۸..... صمیمیت و دل سوزی
- ۹۹..... رعایت مراتب شاگردان
- ۱۰۳..... استاد محمد تقی فیاض بخش
- ۱۰۶..... استغراق در توحید، ویژگی اصلی استاد سعادت پرور
- ۱۱۱..... در ضرورت انحدار علمی و عملی استاد و مربی سیروسلوک
- ۱۱۲..... مراتب استادان اخلاق
- ۱۱۳..... کیفیت راه یافتن مرحوم استاد به جلسات اخلاقی علامه طباطبایی رحمته الله علیه

تدوین و تبویب دستورات عملی علامه طباطبایی توسط استاد	۱۱۶.....
نظم در امور؛ شرط موفقیت در سلوک	۱۱۷.....
مقدم داشتن مطالعه بیانات اهل بیت <small>علیهم السلام</small> بر دیگر علوم، برای سالکان	
مبتدی	۱۱۸.....
خاطره‌ای از استاد	۱۱۹.....
آرامش روحی سالک و مربی؛ لازمه تربیت	۱۲۰.....
زهد؛ راه رسیدن به آرامش روحی	۱۲۰.....
اعتدال در تربیت	۱۲۲.....
پایبندی به ظواهر دین	۱۲۶.....
احترام به پدر و مادر و استاد	۱۲۷.....
تألیف کتاب قرآن و فطرت	۱۲۹.....
شدت مراقبه استاد	۱۳۱.....
روش معاشرت استاد با خانواده و دیگران	۱۳۵.....
حجت الاسلام و المسلمین حسن وطن خواه	۱۳۹.....
بیان خصوصیات بارز استاد سعادت پرور	۱۴۰.....
خضوع و خشوع	۱۴۰.....
حق شناسی	۱۴۰.....
نظم و انضباط	۱۴۱.....
گمنامی	۱۴۲.....
توجه به مسائل سیاسی	۱۴۲.....
نگاه تفسیری و روش معرفتی و علمی	۱۴۲.....
رابطه عقیده و اخلاق در نظر استاد سعادت پرور	۱۴۳.....
دوری از افراط و تفریط	۱۴۵.....
توسل ویژه به اهل بیت <small>علیهم السلام</small>	۱۴۷.....
فراغت بال و تمرکز بر علم و عبادت	۱۴۸.....
اهتمام بسیار به تربیت شاگردان	۱۴۹.....
برخی شخصیت‌ها و کتب مورد توجه استاد	۱۵۰.....
دعوت همیشگی استاد به عبودیت و بندگی	۱۵۱.....
اقامه مجلس عزای سیدالشهدا <small>علیه السلام</small>	۱۵۲.....
توجه به پدر و مادر	۱۵۳.....
برنامه عبادت شبانه	۱۵۳.....

- حجت الاسلام و المسلمین محمد روحی ۱۵۵
- نحوه آشنایی با استاد سعادت پرور ۱۵۵
- معرفی آثار استاد و انگیزه ایشان از نگارش آثار ۱۵۷
- جلوه نور..... ۱۵۹
- فروع شهادت؛ اسرار مقتل سیدالشهدا علیه السلام ۱۶۰
- سزّ الاسراء فی شرح حدیث المعراج ۱۶۱
- الشموس المضيئة فی الغيبة و الظهور و الرجعة (ظهور نور) ۱۶۳
- جمال آفتاب (شرح غزلیات حافظ)..... ۱۶۳
- ویژگی های کتاب جمال آفتاب ۱۶۸
- درباره جزوه کلمات استاد، کتاب راز دل ۱۶۹
- پاسداران حریم عشق..... ۱۷۱
- قرآن و فطرت ۱۷۲
- رساله نور و وحدت ۱۷۳
- تأثیرپذیری از علامه طباطبایی در تألیف کتاب ها ۱۷۳
- ارسال هدیه برای رهبر انقلاب ۱۷۴
- ماجرای عارضه قلبی استاد سعادت پرور ۱۷۴
- توحید؛ محور تعالیم استاد ۱۷۵
- اساس دستورات استاد ۱۷۶
- فروتنی استاد ۱۷۶
- سال های پایانی عمر ۱۷۷
- زهد و ساده زیستی استاد ۱۷۸
- توصیه به مطالعه منطق الطیر عطار ۱۷۹
- فرار از شهرت ۱۸۰
- استغراق در توحید ۱۸۰
- رنجی که در تألیف کتاب پاسداران حریم عشق متحمل شدند ۱۸۱
- نقدی به حوزه های علمیه و دانشگاه ۱۸۲
- جناب آقای محسن اسدی اربابی..... ۱۸۵
- دغدغه مندی استاد نسبت به جوانان ۱۸۵
- احوال استاد در اواخر عمر ۱۸۶
- تأکید بر پشتیبانی از نظام و رهبری ۱۸۷
- ساختار جلسات استاد ۱۸۸

دلسوره استاد نسبت به شاگردان و آثارشان.....	۱۸۹
درباره ادعیه وارده از اهل بیت <small>علیهم السلام</small>	۱۸۹
شهرت‌گریزی استاد.....	۱۹۱
رضایت خانواده و بزرگداشت اساتید.....	۱۹۱
مرور برخی تألیفات استاد سعادت‌پرور.....	۱۹۳
مقام شکر و قدردانی.....	۱۹۴
نحوه آشنایی با استاد.....	۱۹۵
نقل قول‌هایی از استاد درباره مقام ولایت.....	۱۹۶
نحوه تنظیم و انتشار آثار استاد.....	۱۹۸
زهد استاد.....	۱۹۹
جناب آقای حسین لطیف.....	۲۵۳
نحوه آشنایی با استاد سعادت‌پرور.....	۲۰۳
در عمل استاد اخلاق بودند!.....	۲۰۵
زهد استاد.....	۲۰۷
هدف استاد از تربیت و سلوک، خود توحید بود.....	۲۰۹
آخرین دیدار.....	۲۱۰
کرامات و مکاشفات؛ حجاب مراتب بالاتر.....	۲۱۱
چند خاطره دیگر.....	۲۱۲
روش تربیتی استاد.....	۲۱۴
نحوه برخورد استاد با شاگرد مبتدی.....	۲۱۶
ارادت استاد به امام خمینی و مقام معظم رهبری.....	۲۱۸
احترام و حسن ظن نسبت به مردم.....	۲۱۹
درباره کتاب جمال آفتاب؛ آنچه شما را به یاد خداوند می‌اندازد، از همان استفاده کنید!.....	۲۲۴
کتاب‌هایی که معرفی می‌فرمودند در راستای حالات افراد بود!.....	۲۲۷
آدمی که مسئولیت ندارد، مجاهده هم ندارد!.....	۲۳۳
حجت‌الاسلام و السلمین مرتضی آقائهرانی.....	۲۳۹
اهتمام ویژه استاد سعادت‌پرور به امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه الشریف</small> از اوان جوانی.....	۲۳۹
اولین مواجهه با استاد سعادت‌پرور.....	۲۴۱
ویژگی مکتب سلوکی استاد.....	۲۴۱

سلوک استاد سعادت پرور با علامه طباطبایی	۲۴۳
نحوه مرآوده با استاد سعادت پرور	۲۴۶
ملاقات استاد و آیت الله مصباح یزدی	۲۴۸
آخرین دیدار با استاد	۲۵۱
روزهای پایانی عمر استاد	۲۵۲
مشورت بر سر طرح تربیت مرئی اخلاق	۲۵۴
سرّ طهارت عمر استاد سعادت پرور	۲۵۵
درباره کتاب قرآن و فطرت	۲۵۶
شاگرد و شاگردپروری	۲۵۷
سفارش نسبت به خانواده	۲۵۸
شعر عارفه	۲۶۰
همه چیز حسین <small>علیه السلام</small> است	۲۶۵
حجت الاسلام و السلمین محمد نیازی	۲۶۹
نحوه آشنایی با استاد سعادت پرور	۲۶۹
ویژگی های بارز استاد	۲۷۰
۱. توحید	۲۷۰
۲. زهد	۲۷۱
۳. احترام به دیگران و مراعات آنها	۲۷۲
۴. ارادت ویژه به حضرت امام خمینی <small>رحمته الله علیه</small> و مقام معظم رهبری	۲۷۳
آخرین دیدار با استاد	۲۷۵
فقدان و ارتحال عالم	۲۷۸
درباره جمال آفتاب	۲۷۹
شکل جلسات استاد	۲۸۱
ارتباط با مقام معظم رهبری	۲۸۴
توجه به امور سیاسی	۲۸۶
لطف و محبت به مردم	۲۸۸
گوشه ای از مقامات استاد	۲۸۹
ضمیمه	۲۹۱
فهرست اعلام	۳۰۳
کتابنامه	۳۰۷

آشنایی با سیره و اندیشه مریبان و معلّمان ربّانی، به هیچ وجه صرفاً یک کار تاریخی و ترجمانی نیست. نیز نباید مطالعه و انس با سیره معلّمان الهی را به صرف «آشنایی با خوبان» تقلیل داد! در واقع جُستن و خواندن سیره و اندیشه مریبان ربّانی، آشنایی با جلوه‌ای از جلوات آن رسالت اساسی است. اگر امر تربیت را متجلی ساختن توحید در قلب آدمیان بدانیم - چه آن آدم خویشتن باشد و چه دیگری -، مطالعه سیره مریبان ربّانی بهترین راه شناخت طریق توحید خواهد بود؛ طریقی که می‌باید فهمیده شود، به درستی تفسیر شود و امتداد یابد. با فهم وجوه مشترک سلوک علمی و عملی و تربیتی ایشان می‌شود پیوستار تاریخ مریبان الهی را ملاحظه کرد و آن را همچون الگویی عام پیش چشم داشت، و نیز می‌شود با درک وجوه ممتاز کار هرکدام از این بزرگواران، نقش خاصّ هریک را نیز روایت نمود.

موسسه جلوه نور علوی برای این مقصود طرحی برای روایت تاریخ مریبان الهی را دنبال می‌کند. در این طرح ضمن توضیح پیوستار این تاریخ، بر نقش ممتاز هریک از این شخصیت‌ها در توسعه و تعمیق تربیت امت اسلامی تأکید می‌شود. این کار

با روایتی از زیست و اندیشه معلم اخلاق و مربی نفوس، مرحوم آیت‌الله حاج شیخ علی پهلوانی تهرانی (سعادت‌پرور) آغاز شده است. اما به جهاتی این آغاز خود، آغاز دیگری را لازم آورد؛ در خصوص مرحوم استاد سعادت‌پرور هیچ اثر مستقل تحقیقی نوشته و منتشر نشده است. آثاری که در خصوص ایشان به چاپ رسیده، یا خلاصه‌ها و گزیده‌هایی از بیانات و نوشته‌های ایشان است^۱ یا پژوهش‌هایی است موردی ناظر به کتاب‌ها و آثار ایشان^۲. اما همچنان سؤالات و مسائل مهم و آموزنده‌ای در میان است که سند مکتوب و معتبری درباره آن در دست نیست؛ سلوک و روش ایشان در مراوده با شاگردان چگونه بوده است؟ خود ایشان چه سیر و روندی را طی نموده‌اند؟ و مواضع ایشان در خصوص مسائل مختلف سیاسی و اجتماعی چه بوده است؟ در وهله نخست، این پرسش‌ها سؤالاتی ناظر به بیوگرافی و زندگینامه ایشان قلمداد می‌شود؛ اما اگر دقیق‌تر نگاه کنیم، می‌بینیم این سؤالات راه به نقاطی اساسی می‌برند. وقتی درباره عالمی عارف سخن می‌گوییم، باید بتوانیم تمام کنش‌های شخصی و اجتماعی آن شخصیت را، ذیل درک او از عبودیت و توحید، شرح و تفسیر نماییم. با این صورت‌بندی، مجموع اقوالی که از رفتار و گفتار یک

۱. کتاب‌هایی نظیر: سلوک سعادت. علیرضا سعیدی. تهران: انتشارات کتابستان. ۱۳۹۸ عید وصال (مجموعه هشتصد کلمه از مرحوم آیت‌الله سعادت‌پرور (پهلوانی تهرانی) در اخلاق و معارف توحیدی). تهران: انتشارات تراث
یادنامه استاد سعادت‌پرور. محمد بدیعی. قم: انتشارات تشیع. آذر ۱۳۹۸ (این کتاب علاوه بر گزیده‌ای از آثار استاد سعادت‌پرور، شامل چند مصاحبه از شاگردان استاد نیز می‌شود).

۲. به عنوان نمونه می‌توان به آثار حجت‌الاسلام مصطفی همدانی درباره شیوه استنباط، روش اعتبارسنجی احادیث و روش اجتهاد در عرفان مأثور در آثار استاد سعادت‌پرور مراجعه نمود.

معلم ربانی نقل و روایت می‌شود، می‌تواند حاوی ظریفه‌ای مهم در باب حقایق و ظرائف اصل طریق باشد. مثلاً اگر می‌پرسیم که «نسبت مرحوم استاد سعادت پرور و سیاست چگونه بوده است؟»، در حقیقت مشغول پرسش از نسبت حقیقت سیروسلوک توحیدی ایشان و سیاست هستیم. در وضعیتی که اسناد معتبر و مکتوبی در این موارد در دست نبود، پاسخ گفتن به این پرسش‌ها به‌طور طبیعی ناممکن می‌نمود. بنابراین لازم دیدیم تا در قدم اول به گردآوری اسنادی که می‌توانند در این موارد نقطه ارجاع مستند و معتبری باشند، همت گماریم.

نزدیک‌ترین کسانی که می‌توانستند روایتگر شخصیت استاد سعادت پرور باشند، همان کسانی بودند که می‌توانستند سازندگان این منبع دسته‌اول گردند. این نزدیک‌ترین افراد کسانی نبودند مگر شاگردان و اطرافیان ایشان. در همان سال رحلت مرحوم استاد سعادت پرور (سال ۱۳۸۳) مصاحبه‌هایی با برخی شاگردان ایشان انجام شده بود. فیلم این مصاحبه‌ها به دست نگارنده رسید و بعد از مروری بر فیلم‌ها معلوم شد که مایه خوبی برای شناخت شخصیت و کار مرحوم آیت‌الله پهلوانی در دل این مصاحبات نهفته است. برای آغاز این کار و ترتیب دادن منبع و ادبیاتی دسته‌اول مناسب بود تا متن همین مصاحبات به عنوان اسنادی تاریخی منتشر شوند. کتاب پیش رو متن همان مصاحبات شفاهی است. بنابراین این کتاب، اثری پژوهشی و دسته دوم نیست، بلکه تلاشی است برای ایجاد منبعی دسته اول با ارجاع به کسانی که بدون واسطه محضر آن مربی الهی را درک نموده بودند و بعضاً از سوی ایشان مفتخر به تأییداتی شده بودند. اگر بخواهیم در میان فرم‌های رایج نگارشی، نامی بر فرم حاضر در این کتاب بگذاریم، «تاریخ شفاهی» می‌تواند توصیف مناسبی باشد.

کمی درباره استاد سعادت پرور رحمۃ اللہ علیہ

شخصیت استاد سعادت پرور از جهات مختلفی واجد موقعیتی خاص و تماشایی و آموختنی است؛ اولاً ایشان با معلمان مختلفی محشور بوده و تجربیات تربیتی و علمی گونه‌گونی به دست آورده‌اند؛ مکتب درسی و تربیتی مرحوم شیخ محمدحسین زاهد که یکی از مریان الهی و بزرگ «مکتب تهران» بودند، فرصتی ارزنده برای هر تلمیذی بود که نصیب ایشان هم شده بود. انس با مرحوم شیخ علی اکبر برهان نصیب بزرگ دیگری بوده است که در سنین کودکی و نوجوانی به ایشان رسیده بود. بعد از درک محضر این دو استاد بزرگ، ورود به مدرسه حجتیه قم و حشر و نشر با برخی شاگردان اخلاقی مرحوم میرزا جوادآقا ملکی تبریزی تجربه مؤثر دیگری است که ایشان خود در کتاب «پاسداران حریم عشق» از آن یاد کرده‌اند. همه این‌ها گویی مقدمه‌ای است که شخصیت علمی و سلوکی مرحوم استاد پهلوانی نقشی شایسته بندد تا ایشان برای درک محضر وحید دهر مرحوم علامه طباطبایی رحمۃ اللہ علیہ آماده شوند. علامه طباطبایی رحمۃ اللہ علیہ البته یک استاد در میان سایر اساتید نبوده‌اند؛ بلکه ایشان را باید عصاره و زبده تمام سنت‌های پیشین اسلامی اعم از سنت حکما، متکلمین، فقهای اصولی و محدثین شیعه قلمداد کرد. اما اش و اساس کار علمی و تربیتی علامه طباطبایی را آموزه‌های توحیدی مکتب ملاحسینقلی همدانی تشکیل می‌داد، که از استادی بزرگ چون سیدعلی قاضی طباطبایی به ایشان به ارث رسیده بود. مرحوم استاد شیخ علی پهلوانی - که هنوز به لقب سعادت پرور ملقب نگشته بود - تکمیل مراتب تهذیب و توحید را تحت اشراف چنین استادی پی گرفته بود. این آشنایی علمی و تربیتی نقطه عطفی است که زندگی استاد را دگرگون می‌کند و مسیر آینده زندگی ایشان

را تعیین می‌نماید.

ممکن است توفیق درک محضر استاد نصیب بسیاری بشود، اما اینکه کسی بتواند مکتب و اندیشه آن استاد عالم را ادامه بدهد، سخن دیگری است. کسی که بتواند بار بزرگان را به دوش گیرد، خود لاجرم باید بزرگی باشد در ردیف آن بزرگان. استاد سعادت پرور کار علمی و عملی خود را کاملاً مبتنی بر اندیشه و سیره مرحوم علامه طباطبایی رحمته الله علیه قرار داده بود. آثار برجای مانده از ایشان، در واقع امتداد مجالس درسی است که علامه طباطبایی رحمته الله علیه پژوهش علمی خود و سیر تربیتی شاگردان خود را در آن مجالس پی می‌گرفت. «سر الاسراء» امتداد جلسات تدریس حدیث معراج است، «جمال آفتاب» امتداد و بسط وجهه نظر علامه در تفسیر غزلیات حافظ است که در جلسات شرح حافظ ایشان تدریس و مذاکره می‌شده است. کتاب «راز دل» تنقیح تقریرات مطالب علامه در شرح ابیات گلشن راز مرحوم شبستری است. کتاب مفصل «پاسداران حریم عشق» هم اساساً بر اساس طرح و فهرستی نگاشته شد که نگارگر آن شخص مرحوم علامه بود (چنان‌که در مقدمه کتاب تصریح شده است). علاوه بر تمام این فعالیت‌های علمی و تالیفی، تربیت سلوکی و اخلاقی شاگردان مرحوم علامه نیز به مرحوم پهلوانی محوّل شد (و حتی بعضی از شاگردان در زمان حیات مرحوم علامه از سوی ایشان به استاد سعادت پرور سپرده شده بودند). در میان شاگردان مرحوم علامه طباطبایی رحمته الله علیه کس دیگری را سراغ نداریم که این قدر جدی در این امر اهتمام کرده و توفیق یافته باشد. همه این‌ها حاکی از آن است که استاد مرحوم آیت‌الله پهلوانی تهرانی در یک کلام، امتداد و بسط شخصیت مرحوم علامه طباطبایی رحمته الله علیه است. اگر بخواهیم ادامه یافتن آن اندیشه عمیق عرفانی، حکمی، قرآنی و در یک کلام توحیدی

را در شرح امور مختلف معرفتی و تفسیر اشعار عرفانی و ادعیه معصومین و سیره اهل بیت علیهم السلام ملاحظه کنیم، راهی بهتر از آثار و نوشته‌های مرحوم استاد سعادت پرور نخواهیم داشت.

مرحوم استاد به وضوح در برخی آثار خود تربیت عمومی را نیز قصد کرده‌اند. تلاشی که از ایشان در بیان ساده معارف بلند توحیدی در ضمن آثاری چون «فروغ شهادت» و «جلوه نور» می‌بینیم، محصول همین قصد مهم است. این تربیت عمومی به معنای سبک و رقیق بودن معارف این دو کتاب نیست؛ بلکه به آن معنا است که معارف توحیدی بدون تأکید بر اصطلاحات و پیچیدگی‌های مرسوم در متون عرفان نظری، به ساده‌ترین شکل خود با اتکای بر ظواهر آیات قرآن و کلمات معصومین علیهم السلام، صورت‌بندی شده است؛ به نحوی که هرکه آشنایی اولیه‌ای با مجموع معارف اسلام داشته باشد، بتواند در حدّ ظرفیت خود از آنها قدم به قدم بهره‌مند شود.

فعالیت‌های سیاسی استاد رحمته الله علیه

مرحوم استاد سعادت پرور رحمته الله علیه، چنان‌که از مفاد مصاحبات پیش رو قابل فهم است، در دوران نهضت، تجربه مبارزه با رژیم شاه را نیز داشته‌اند. در حقانیت انقلاب اسلامی تردیدی روا نداشتند و در مسائل پس از انقلاب نیز همواره توصیه به تلاش برای حفظ و استحکام نظام را به شاگردان خود داشته‌اند. این البته صرفاً تجلی وجهه نظر سیاسی ایشان بوده است؛ اگر سیاست اسلام در یک‌کلام بسط معارف توحیدی در جامعه انسانی و تربیت عموم مردم تحت این نگاه باشد، نگارش و نشر این آثار برای عموم مردم دقیقاً مصداق مشارکت فعال در سیاست اسلام است. از طرف دیگر هرچه تربیت قدرتمندتر محقق شود، امکان تحقق حرکت سیاسی

صحیح در یک جامعه بیشتر خواهد بود. بنابراین امر تربیت هم غایت سیاست است و هم امکان آغازین آن. آنچه در حقیقت جامعه را می‌سازد جاری شدن همین معارف تربیتی است؛ و اصل مناقشه در برگزیدن معرفت اصیل است که در مراحل بعدی در ساحت عمومی سیاست، در قالب مناقشات سیاسی جلوه می‌کند. سخن گفتن از تفسیر اصیل اسلام و کتاب و سنت، لاجرم به معنای متعّرض شدن به تفاسیر غیراصیل از اسلام است؛ کسی که به دنبال ترویج اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است، به طور طبیعی با درک‌های ناقص و ارتجاعی از دین برخورد خواهد کرد و با آنان درگیر خواهد شد. حتی اگر به این درگیری در جایی تصریح نشود، میدان تفسیر اصیل دین، همان میدانی است که تفاسیر ناصیل از صحنه خارج می‌شوند. چنان‌که می‌بینیم در آثار استاد چنین درگیری نیز به چشم می‌خورد؛ هرچند در آثار ایشان عمدتاً تصریحی در این زمینه وجود ندارد. از این منظر، این میدان را نیز باید عرصه‌ای دیگر از فعالیت سیاسی ایشان تلقی نماییم. شرح ایشان بر حافظ و ارجاع ابیات ایشان به معانی بلند توحیدی، به روشنی در مقابل تفسیر روشنفکران معاصر از حافظ قرار می‌گیرد و آنچه در مقدمه جمال آفتاب در باب مقامات جناب لسان‌الغیب آمده است، جواب شفافی است به روشنفکران که می‌کوشیدند حافظ را به مثابه شعرپردازی اباحه‌گر معرفی نمایند. تفسیر معنوی و سلوکی از عاشورا، به خوبی پاسخی است به تفاسیری که ماجرای عاشورا و مقام امام حسین عَلَيْهِ السَّلَام را صرفاً یک مقوله و مقام سیاسی می‌دانند و روی همان مبنا از فهم بسیاری از ظرائف توحیدی قیام سیدالشهدا عَلَيْهِ السَّلَام بازمی‌مانند. ایشان در تفسیر خود این دو مرتبه را در کنار هم آورده‌اند، به گونه‌ای که معلوم می‌شود مبارزه سیاسی اباعبدالله عَلَيْهِ السَّلَام نیز جلوه‌ای از توحید ایشان است و اگر آن توحید

نبود، این قیام نیز بی معنا می بود. کتاب «سّر الاسراء فی شرح حدیث المعراج» کتابی است که به بهترین نحو مراتب و دستورات سلوک الی الله را منطبق بر کتاب و سنت تبیین نموده است. بیان این مراتب با ارجاع به منابع اصیل دین، نفی قدرتمند جریاناتی است که مدعی تربیت و عرفان اند اما حظّی از شریعت محمدی ﷺ نبرده اند. مرحوم استاد سعادت پرور با این کار مبنای شرعی مکتب سلوکی مرحوم علامه طباطبایی رحمته الله علیه را به نحو غیرقابل خدشه ای استحکام بخشید. کتاب به حدی دقیق و مستند نگاشته شده است که می تواند همچون معیاری دقیق، میزان خلوص جریانات تربیتی موجود در یک جامعه را روشن کند.

این میدان گسترده ای است که استاد سعادت پرور رحمته الله علیه در آن مشغول به مجاهدت بوده است؛ میدان علم و عمل و میدان تربیت و سیاست. توجه به ظرائف حرکت علمی و تربیتی ایشان روشنگر ماهیت عرفان اسلامی اصیل در عصر حاضر است.

توضیحاتی در خصوص غرض و مراحل گردآوری کتاب

چنان که گفته شد، کتاب پیش رو در صدد تمهید و تدارک منبع و ادبیاتی است دست اول در خصوص زندگی و اندیشه مرحوم استاد سعادت پرور رحمته الله علیه. برای این منظور ابتدائاً مصاحباتی که در سال رحلت استاد سعادت پرور از بعضی آشنایان و شاگردان ایشان تهیه شده بود مدنظر قرار گرفت و با توجه به تمام موازین و اصولی که در نقل یک سند تاریخی باید رعایت شود، برای تنظیم این مصاحبات برنامه ریزی شد. در مرحله اول، مصاحبات با دقت پیاده و مکتوب شدند. در مرحله دوم لحن گفتاری متن به لحن نوشتاری محاوره (نه نوشتاری معیار) برگردانده شد. در مرحله سوم ویرایشی فنی روی هر متن انجام شد، و در مرحله چهارم متن

مصاحبات گویاسازی شد؛ در این مرحله به اندازه نیاز این کتاب، پژوهشی بر روی اعلام و برخی وقایع مورد اشاره گویندگان انجام شد و در حدّ مقدور و نیاز، به شکل پاورقی ذیل فرازهای مربوط در متن مصاحبات قرارگرفت. در این مرحله کوشیده‌ایم تا جای ممکن هر آنچه خواننده برای درک بهتر متون نیازمند دانستن آن است ارائه کنیم. عنوان‌بندی مطالب نیز در همین مرحله انجام شد. در پایان (یعنی مرحله پنجم) مجدداً مقابله صوت‌ها و متن نهایی (یعنی متن نهایی مرحله چهارم) صورت گرفت و ابهامات و اغلاط ناشی از ویرایش‌های قبلی، شفاف و تصحیح شد.

در مواردی اندک مطالبی را حذف کرده‌ایم؛ علت حذف مطالب عمدتاً یا تکرار مکرّر آن مطلب در همان مصاحبه بوده، یا بیان مطالبی که چندان ارتباطی به موضوع اصلی مصاحبه پیدا نمی‌کرده است؛ طبیعت این قبیل مصاحبات این است که مواردی حسب خاصیت سخن - که الکلام یجر الکلام - به میان می‌آیند که نوعاً استفاده‌ای در موضوع اصلی مصاحبه ندارند. در پایان نکته‌ای را باید متذکر شد، و آن ناظر به تکرار مطالب مشابه در مصاحبه‌های افراد مختلف است؛ بعضی مطالب تقریباً در تمام مصاحبات بیان شده‌اند؛ مثل تطابق دستورات سلوکی مرحوم استاد سعادت‌پرور با شرعیات و یا تأکید ایشان بر استفاده از قرآن و سنت و موارد دیگری از این دست. طبیعی است که برای خواننده این پرسش ایجاد شود که چرا این مطلب در تمام مصاحبات حفظ شده است، در حالی که می‌شد با کاستن مکرراتی از این دست از حجم کتاب کاست؟ در توضیح باید یادآور شد که متن پیش رو به قصد استفاده‌ای تاریخی و در دسترس قرار دادن اسنادی دست‌اول تنظیم شده است. نقل یک مطلب واحد از شخصیت‌های مختلف، استفاده تاریخی دارد و به اصطلاح

می‌تواند تواتر مطلبی را برساند. از این رو مطالب مشابه در بین مصاحبات به هیچ وجه حذف نشده‌اند تا به ماهیت و اعتبار سندی مطالب خدشه و آسیبی وارد نشود.

در پایان لازم می‌دانیم از دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله سعادت‌پرور رحمته‌الله علیه، به‌ویژه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین ابوالفضل سعادت‌پرور قدردانی نماییم که با ارائه نظرات و نکات اصلاحی خویش، به هرچه غنی‌تر شدن این اثر یاری رساندند. همچنین از جناب آقای میثم بال‌زده که در فرایند ویرایش مرحله دوم و پنجم زحمات زیادی را متحمل شدند تشکر و قدردانی می‌کنیم. انتشار این اثر تازه آغاز راه است و ابداً تمام نیاز ما به ارائه روایتی دقیق و اساسی از معلمان ربّانی معاصر و خصوصاً مشایخی که در مکتب تربیتی مرحوم ملاحسینقلی همدانی رحمته‌الله علیه تربیت شده‌اند را مرتفع نمی‌کند. با این وجود می‌توان ادّعا کرد که با انتشار این اثر قدم مهمی در تحقق آن افق برداشته شده است؛ ان‌شاءالله.

الحمد لله أولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً

حمیدرضا میررکنی بنادکی

محقق و سرویراستار

۲۰ بهمن ۱۴۰۰